

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”**

Крок до педагогічної майстерності

**Методичні рекомендації з педагогічної практики студентів
факультету української філології та соціальних комунікацій**

Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”

2014

Крок до педагогічної майстерності

УДК 811.161.2(075)

Г 70

ББК 81.411.1-922

Рецензенти:

Н.В. Мордовцева – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Н.С. Безгодова – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології та загального мовознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Г 70 Нікітіна А.В.

Крок до педагогічної майстерності. Методичні рекомендації з педагогічної практики студентів факультету української філології та соціальних комунікацій. – Луганськ, 2014.– 57 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів денного й заочного відділення факультету української філології. Допоможуть підготувати й провести урок, позакласний захід з української мови, скласти звіт про підпрактику.

Для студентів вищих навчальних закладів.

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 02 квітня 2014 року)

© Нікітіна А.В. 2014

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2014

ЗМІСТ

Організація і проведення виробничої (педагогічної) практики студентів факультету української філології	4
Зміст і мета педагогічної практики	5
Зміст і завдання педагогічної практики на III курсі	8
Зміст і завдання педагогічної практики на IV і V курсі	8
Перелік підсумкової документації з педагогічної практики ...	10
Критерії оцінювання результатів педагогічної практики	11
Додаток 1. Методичні поради студентам-практикантам	13
Додаток 2. Зразки оформлення документації	50
Додаток 3. Перелік тем рефератів	53
Список рекомендованої літератури.....	54

Організація і проведення виробничої (педагогічної) практики студентів факультету української філології

1. Відповідальність за організацію і проведення педагогічної практики на факультеті української філології покладається на факультетських керівників з педагогічної практики.

2. Виробнича (педагогічна) практика проходить під керівництвом:

- факультетського керівника;
- групового керівника;
- керівника навчального закладу, у якому проходить практика;
- учителя-предметника, класного керівника.

3. Методичну допомогу студентові-практиканту під час виробничої (педагогічної) практики надають: кафедра української мови, кафедри української літератури та методики викладання, кафедра психології, кафедра педагогіки, кафедра англійської філології.

4. Перед початком виробничої (педагогічної) практики факультетський керівник разом з викладачами-методистами, груповими керівниками проводить настановчу конференцію, під час якої ознайомлюють студентів з особливостями здійснення практики, її метою і завданнями, порядком проходження, формулюють вимоги до оформлення студентами звітної документації.

5. Після виробничої (педагогічної) практики в **п'ятиденний термін** студенти повинні здати підсумкову документацію викладачам-методистам і захистити відеозвіт з практики під час звітної конференції.

Зміст і мета педагогічної практики

Педагогічна практика є обов'язковим елементом навчання в педагогічних закладах освіти. Її роль зростає у зв'язку із завданням підготовки студентів, адаптованих до роботи в сучасній школі. Протягом практики студенти повинні ознайомитися з усіма особливостями навчання й виховання учнів, перевірити, закріпити й удосконалити набуті знання з фахових дисциплін, педагогіки, психології, ознайомитися з досвідом провідних учителів-словесників, із системою ефективних методів навчання та виховання.

Метою педагогічної практики є:

- формування у студентів фахових знань і умінь, зокрема з навчання української мови в середніх закладах освіти різних типів;
- удосконалення лінгвістичної, комунікативної, мовленнєвої, соціокультурної компетенції та лінгводидактичних, психологічних, педагогічних знань;
- розвиток умінь акумулювати передовий педагогічний досвід;
- вироблення індивідуального педагогічного стилю.

Студенти мають оволодіти системою професійних умінь:

Уміння, що повинні бути сформовані у процесі педагогічної практики:

1) уміння, пов'язані з визначенням мети й завдань навчання:

- бачити мету й завдання навчання, визначені програмами, концепціями, державним стандартом;
- формулювати мету розділу, теми, конкретного уроку з урахуванням характеру мовного матеріалу, типів і видів умінь, що формуються, вікових особливостей учнів, типу уроку, загальнопредметних завдань;
- коригувати мету уроку;
- аналізувати мету й завдання уроку з точки зору їх відповідності темі, типу, змісту уроку.

2) уміння, що забезпечують відбір змісту навчання:

- бачити зміст навчання української мови на рівні чинних програм, підручників, посібників;
- зіставляти зміст навчання альтернативних програм, підручників;

Крок до педагогічної майстерності

- відбрати навчальний матеріал для конкретного уроку з урахуванням пізнавальних, практичних, загальнопредметних мети й завдань навчання, труднощів засвоєння мовного матеріалу.

3) *уміння, пов'язані з формуванням у школярів мотивів навчально-пізнавальної діяльності:*

- налагоджувати контакт з учнями засобами предмета й підтримувати його протягом усього процесу навчання;

- забезпечувати спадкоємність і перспективність у роботі над темами курсу;

- створювати елементи новизни на уроці;

- установлювати зв'язки між явищами у межах предмета й на міжпредметному рівні;

- проводити позакласну роботу з української мови.

4) *уміння, пов'язані з організацією навчального процесу:*

- бачити функції, зміст і методику проведення основних структурних елементів уроку: оргмоменту, перевірки домашнього завдання, пояснення нового матеріалу, формування знань, умінь, навичок, підведення підсумків, постановки домашнього завдання.

- користуватися методами навчання;

- користуватися чинними програмами, підручниками;

- аналізувати дидактичні матеріали з урахуванням їх мовного характеру, тематичної спрямованості;

- добирати дидактичний матеріал для уроків української мови;

- відбрати засоби навчання відповідно до теми, мети уроку, віку учнів;

- скласти розгорнутий конспект уроку української мови будь-якого типу;

- проводити уроки української мови;

- аналізувати власні уроки та уроки, проведені вчителями-словесниками або іншими студентами.

5) *уміння, що забезпечують контроль за навчанням:*

- добирати тексти контрольних диктантів і переказів;

- формулювати теми творів різних жанрів;

- проводити уроки контрольного типу з української мови;

- оцінювати усні відповіді й письмові роботи учнів згідно з нормами;

- знаходити в письмових роботах учнів помилки різного типу;

Крок до педагогічної майстерності

- користуватися способами фіксації помилок у письмових роботах.

б) уміння, пов'язані з аналізом результатів навчання:

- класифікувати учнівські помилки;
- вести облік індивідуальних і типових помилок учнів;
- організувати роботу над орфографічними й пунктуаційними помилками в навчальних вправах;
- проводити уроки роботи над помилками в диктантах, переказах, творах;
- аналізувати свої уроки та уроки вчителів, інших студентів з точки зору їх навчального рівня;
- узагальнювати досвід роботи вчителів-словесників;

Педагогічна практика з української мови проходить відповідно до чинних навчальних планів та програми педагогічної практики у три етапи:

1 етап – III курс – у 5-8 класах;

2 етап – IV курс – у 5-8 класах;

3 етап – V курс – у 9-11 класах.

Зміст і завдання педагогічної практики на III курсі

Завдання педагогічної практики:

- ознайомити студентів з усією системою викладання мови й літератури в школі та методикою організації й проведення уроків різних типів;
- виробити у студентів навички проведення позакласної роботи, у тому числі з фахових дисциплін.

Зміст практики

1. Вивчення системи планування роботи вчителя, класного керівника; аналіз програм, календарних та поурочних планів, а також планів виховної роботи.

2. Відвідування уроків різних типів із мови, літератури та інших предметів, ознайомлення з етапами підготовки вчителя до цих уроків, а також їх аналіз. Під час аналізу особлива увага звертається на структуру уроку, його виховну спрямованість, ефективність методів і прийомів, використання засобів навчання, застосування диференційованого підходу тощо.

3. Ознайомлення з методикою проведення письмових робіт, з різними формами обліку знань, умінь і навичок учнів, нормами оцінювання усних та письмових відповідей.

4. Здійснення різних видів позакласної роботи з мови і літератури;

5. Проведення індивідуальної роботи із учнями, перевірка зошитів, виготовлення наочних посібників.

Зміст і завдання педагогічної практики на IV і V курсі

Практика на випускних курсах організовується як стажування студента в одному з класів (5-9 на четвертому курсі, 9-11 на п'ятому) із виконанням усіх обов'язків учителя-словесника та класного керівника.

Завдання практики – закріпити й розвинути вміння й навички, необхідні в майбутній педагогічній діяльності, зокрема вміння спостерігати й аналізувати урок, самостійно готуватися до проведення уроків (планування системи уроків, складання конспектів, добір навчального матеріалу тощо), самостійно вести позакласну роботу з української мови, поглиблено вивчити обрану методичну проблему.

Крок до педагогічної майстерності

До змісту виробничої (педагогічної) практики студента-практиканта як учителя української мови входять:

НАВЧАЛЬНА РОБОТА:

1. Розробка календарного планування з української мови.
2. Проведення уроків у 5-9 класах і здійснення їх самоаналізу (див. стор. 15-47).
3. Спостереження за уроками вчителів-словесників і студентів-практикантів, здійснення аналізу за поданою схемою (див. стор. 47-49).
4. Перевірка учнівських зошитів.
5. Проведення факультативних та додаткових занять з української мови.
6. Виготовлення дидактичного матеріалу з української мови.

ВИХОВНА РОБОТА:

1. Підготовка й проведення позакласного заходу з української мови.
2. Випуск стіннівок з української мови.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА:

1. Вивчення науково-методичної літератури з метою поглиблення й удосконалення знань з методики навчання української мови.

2. Вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників.

3. Виступ на науково-практичній конференції з досліджуваної під час педагогічної практики проблеми.

4. Написання реферату з обраної проблеми (Перелік тем, що можуть бути обрані студентами для поглибленого опрацювання, див. на стор. 53). Проблема обирається студентом самостійно і результати її дослідження подаються у формі реферату. Реферат повинен складатися з двох частин: теоретичної і практичної. **Максимальний обсяг реферату 10 сторінок друкованого тексту.**

По закінченню практики на педагогічній раді навчального закладу, у якому студент проходить практику, підводяться підсумки й затверджуються характеристика й оцінка студента.

Завершальний етап педагогічної практики на IV і V курсах – звіт.

Перелік підсумкової документації з педагогічної практики

Денне й заочне відділення

III курс

1. Звіт про навчально-виховну роботу (складається на основі індивідуального плану).
2. Щоденник, заповнений за встановленим зразком.
3. Аналіз 2-3 уроків української мови.

IV курс

1. Характеристика студента-практиканта з витягом з протоколу засідання педагогічної ради школи.
2. Щоденник, заповнений за встановленим зразком (приклад оформлення див. на стор. 52) .
3. Індивідуальний план (приклад оформлення див. на стор. 50-51).
4. Аналіз 2-3 уроків української мови.
5. Розгорнутий конспект 1 уроку української мови (на аркушах А-4), конспекти 8 уроків української мови (у щоденнику), затверджені й оцінені учителем-словесником або груповим керівником.
6. Розгорнутий конспект 1 уроку української літератури (на аркушах А-4), конспекти 5 уроків української літератури (у щоденнику), затверджені й оцінені учителем-словесником або груповим керівником.
7. Самоаналіз кожного з проведених уроків.
8. Психолого-педагогічна характеристика учня.
9. Методична розробка позакласного заходу, затверджена й оцінена класним керівником або груповим керівником, методистом з педагогіки або психології.
10. Узагальнення педагогічного досвіду учителів-словесників школи.
11. Реферат з досліджуваної проблеми.
12. Звіт про навчально-виховну роботу (складається на основі індивідуального плану).

Після завершення педагогічної практики студент захищає свій відеозвіт під час підсумкової науково-практичної конференції.

Критерії оцінювання результатів педагогічної практики

Педагогічна практика студентів завершується диференційованим заліком за чотирибальною системою: „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”.

При оцінюванні результатів педагогічної практики враховуються такі показники:

- організованість, дисциплінованість і сумлінне ставлення до роботи студента-практиканта; його ініціативність і творчість;
- якість навчально-виховної роботи на уроках української мови та літератури;
- якість виховної роботи з класом і окремими учнями;
- якість індивідуальної дослідницької роботи, виконаної під час педпрактики й оформленої у вигляді реферату;
- якість оформлення документації з педпрактики;
- своєчасність здачі документації.

А – „відмінно” (100-90 б.). Ставиться в тому випадку, коли навчально-виховна робота проведена на високому рівні (допускається не більше 25% оцінок „4” за проведені уроки та виховні заходи при задовільній оцінці з боку вчителя-предметника, класного керівника та методиста); якщо студент виявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи в школі, завоював повагу та авторитет серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, методистів, керівників педпрактики; здав у визначений термін правильно оформлену документацію; виконав на високому науково-методичному рівні наукове дослідження з теми обраної курсової роботи методичного спрямування.

В – „добре” (89-83 б.). Ставиться в тому випадку, коли навчально-виховна робота проведена на достатньому рівні (не допускаються оцінки „3” за проведені уроки і виховні заходи); студент майже не допускав методичних помилок у навчально-виховному процесі, міг самостійно виправити негрубі, пояснити причину допущення в процесі аналізу уроку або виховного заходу; у ході педпрактики студент-практикант не допускав недисциплінованості, байдужості, шаблонності на всіх ділянках роботи; робота студента отримала високу оцінку серед учнів, батьків, педагогічного колективу школи, методистів і класних керівників; здав у визначений

Крок до педагогічної майстерності

термін правильно оформлену документацію; студент виконав на достатньому науково-педагогічному рівні дослідження.

С – „добре” (82-75 б.). Ставиться в тому випадку, коли навчально-виховна робота проведена на достатньому рівні (допускається не більше 25% оцінок „3” за проведені уроки й виховні заходи, при задовільній оцінці з боку вчителя-предметника, класного керівника та методиста); студент допустив деякі методичні помилки в навчально-виховному процесі, але зміг самостійно їх виправити або пояснити причину допущення під час аналізу уроку або виховного заходу; у ході педпрактики студент-практикант був дисциплінованим, небайдужим, отримав задовільну оцінку серед учнів, батьків, педагогічного колективу школи, методистів і класних керівників; здав у визначений термін правильно оформлену документацію; виконав на достатньому науково-педагогічному рівні дослідження.

Д – „задовільно” (74-63 б.). Ставиться в тому випадку, коли навчально-виховна робота проведена на достатньому рівні (не допускається підсумкове оцінювання за проведені уроки та виховні заходи оцінкою „2” бали); студент виявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; загальна оцінка діяльності в школі студента-практиканта з боку учнів, батьків, учителя-предметника, класного керівника, керівників педпрактики „задовільно”; виконав на задовільному науково-методичному рівні наукове дослідження.

Е – „задовільно” (62-50 б.). Ставиться в тому випадку, коли навчально-виховна робота проведена на достатньому рівні (допускається не більше 25% оцінок „2” за проведені уроки та виховні заходи); студент виявив себе недостатньо організованим і дисциплінованим; загальна оцінка діяльності в школі студента-практиканта з боку учнів, батьків, учителя-предметника, класного керівника, керівників педпрактики „задовільно”; здав вчасно документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і поправки за вказівкою групового керівника педпрактики; виконав на задовільному науково-методичному рівні наукове дослідження.

FX – „незадовільно” (49-21 б.). Ставиться в тому випадку, коли за період практики виявлено неготовність студента до навчально-виховної роботи в школі внаслідок слабких знань з базових предметів і методики їх викладання, або несумлінного ставлення до своїх обов'язків (у тому числі й неетична поведінка у стінах школи).

Методичні поради студентам-практикантам

Планування уроків української мови, їх проведення та аналіз

Планування уроків української мови починається зі складання *календарно-тематичного плану*, який дозволяє вчителю спрогнозувати послідовність і дату проведення уроків, визначити необхідну кількість годин для вивчення певної теми або розділу відповідно до чинної програми.

Під час *складання календарно-тематичного плану* необхідно враховувати:

- 1) час проведення шкільних канікул;
- 2) кількість годин української мови на тиждень;
- 3) особливості календаря поточного року;
- 4) кількість годин, відведених на розвиток мовлення;
- 5) кількість тематичних атестацій (написання контрольних робіт);
- 6) виділення уроків на роботу над помилками.

Зразок схеми для складання календарно-тематичного плану

№	Тема уроку	Кількість годин	Тип уроку	Методи і прийоми	Домашнє завдання	Дата проведення уроку

Календарно-тематичний план уроку є основою для поурочного планування, у якому розкривається конкретний зміст кожного уроку.

Сучасний урок української мови відзначається постійним прагненням до новизни й удосконаленням змісту, впровадженням передових інновацій, вимагає від учителя-словесника творчості, високої професійної майстерності, глибоких знань мови, літератури, історії, народознавства, застосування найновіших здобутків психології, психолінгвістики, соціолінгвістики, етнолінгвістики, прагматики, риторики та інших наук.

Крок до педагогічної майстерності

Критерії сучасного уроку української мови відображають рівень розвитку сучасної лінгводидактики та зміни, що відбуваються в системі освіти. До них відносять:

- когнітивно-комунікативний, розвивальний потенціал;
- використання активних форм, методів і засобів навчання;
- блочний спосіб викладання теоретичного матеріалу;
- мотивацію навчальної діяльності, індивідуалізацію навчання, системність знань учнів;
- якісне методичне забезпечення уроку, сучасну технологію (моделювання, навчальний кабінет, ТЗН), творчої можливості уроку;
- інтеграцію навчання;
- використання досягнень сучасної методичної науки, вивчення кращого педагогічного досвіду.

План уроку відбиває тип уроку і містить такі структурні компоненти: тема, мета, засоби навчання, список використаної літератури, послідовність дій учителя, підсумок уроку, домашнє завдання.

Для складання плану уроку необхідно:

- 1) сформулювати тему уроку, яка відповідатиме чинній програмі з української мови;
- 2) сформулювати мету уроку з урахуванням етапів роботи над навчальним матеріалом і вимог програми;
- 3) визначити обсяг виучуваного матеріалу відповідно до теми уроку;
- 4) обрати тип і структуру уроку, які забезпечуватимуть органічний взаємозв'язок між вивченням програмового матеріалу й формуванням мовленнєвих умінь і навичок школярів, розвиток їхнього мислення, мовлення, виховання самостійності й активності розумової діяльності;
- 5) визначити необхідні для досягнення мети методи і прийоми навчання;
- 6) ознайомитися з методичними рекомендаціями до уроку, викладеними в методичних посібниках і статтях;
- 7) дібрати вправи й завдання, що сприятимуть ефективному формуванню мовної і мовленнєвої компетенції учнів;
- 8) спланувати домашнє завдання;
- 9) забезпечити оснащення уроку сучасними засобами навчання;

Крок до педагогічної майстерності

10) продумати всі етапи уроку, здійснити правильне дозування часу.

М.І.Пентилюк рекомендує студентам під час розробки конспекту уроку враховувати принципи системності й послідовності навчання, зокрема:

- спиратися на попередні знання учнів;
- визначати місце нового матеріалу в структурі теми й розділу;
- здійснювати вивчення нового матеріалу, встановлюючи зв'язки з раніше вивченим;
- забезпечити послідовність етапів уроку, яка відповідає б його дидактичній меті;
- створювати проблемні ситуації;
- спланувати плавний перехід до самостійної роботи учнів;
- після кожного етапу уроку робити підсумок.

Урахування всіх зазначених рекомендацій сприятиме підготовці й ефективному проведенню уроку української мови.

Наведемо зразки конспектів уроків з української мови.

Урок вивчення нового матеріалу

ТЕМА: Ступені порівняння якісних прикметників.

МЕТА: засвоїти особливості творення ступенів порівняння прикметників, фонетичні зміни, що відбуваються при цьому; виробити навички грамотного письма; розвивати і збагачувати мовлення учнів, пам'ять, виховувати любов до прекрасного.

Методи й прийоми: бесіда, спостереження над мовою, метод вправ.

Обладнання: статична і динамічна таблиці, дошка, підручники.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент

Доброго дня ! Сідайте !

Приготуйтеся до уроку. Черговий скаже, чи всі присутні.

II. Перевірка домашнього завдання

Вибірковий диктант

Вишиїть з тексту прикметники, вкажіть їх розряд за значенням.

Весною, коли рясним білоцвіттям каштанів і акацій закипає Київ, вечірньої пори виходжу на круті й зелені схили Дніпра.

Крок до педагогічної майстерності

Вузькою стежкою пробираюсь до Аскольдової могили, сідаю на широкій лавці під білим наметом духмяної акації і слухаю пісенний передзвін землі.

Солодкі пахощі медового цвіту акацій паморочать голову. У гушавині, що заплела дніпровські схили, не вгаває солов'їний щebet (3 календаря).

Бесіда:

1. На які групи за значенням поділяються прикметники?
2. Які прикметники називаються присвійними?
3. Наведіть приклади відносних прикметників
4. Яка ознака вирізняє якісні прикметники з-поміж інших?

III. Повідомлення теми, мети уроку.

Тема уроку...

Запишіть у зошиті...

Метою нашого уроку є...

IV. Вивчення нового матеріалу.

Розповідь учителя: Сьогоднішня тема не є для вас новою.

Ще не знаючи нічого про розряди прикметників, ви в усному (та й писемному) мовленні користувалися ступенями порівняння. Щоправда, не завжди правильно їх утворювали. Адже, розповідаючи про телепередачі, ви виділяєте найцікавішу, серед улюблених страв обов'язково є найбільш улюблена. Порівнюючи футбольні матчі, ви кажете, що один з них був більш вдалий, а інший — менш результативний і таке інше.

Як правильно було зазначено, найвиразнішою граматичною ознакою якісних прикметників є те, що вони передають різну міру вияву ознаки і тому мають ступені порівняння — вищий і найвищий.

Уважно розгляньте таблицю.

З'ясуйте, як творяться ступені порівняння.

(Самостійна робота учнів).

Бесіда:

1. Розкажіть, як творяться ступені порівняння?
2. Чим відрізняється проста форма від складеної?
3. У чому особливості творення складеної форми?
4. Утворіть усно всі форми вищого та найвищого ступенів від одного з якісних прикметників, які ви виписали з тексту.

Пояснення учителя:

При творенні простої форми вищого ступеня за допомогою суфіксів -ш-, -іш- можливе випадання суфіксів -к-, -ок-, -ек-.

Крок до педагогічної майстерності

Динамічна таблиця

Дал	ек	ий
Шир	ок	ий
Тон	к	ий

Якщо корінь слова закінчується на г, з, с — при творенні ступенів порівняння відбувається чергування:

записано на дошці

[г], [з]	[ж]
[с]	[ш]
суфікс [ш]	[ч]

дорогий - дорож + (ш-ч) ий – дорожчий

вузкий - вуж + (ш-ч) ий — вужчий

високий - виш + (ш-ч) ий — вищий.

V. Закріплення нового матеріалу

1. *Вправа з підручника (Утворити за зразком ступені порівняння, пояснити зміни).*

2. *Запишіть речення. Виділіть якісні прикметники, визначте ступені порівняння.*

1. Лілію французи вважають виразом найвищого благоговіння й поваги. 2. Хто не знає гіацинта, цієї чудової квітки, дивовижний запах якої чарує нас своїм ароматом серед глибокої зими, а найніжніші відтінки суцвіть — наймиліша окраса наших осель у свято. 3. Півонія — одна з найбільш дивовижних наших садових рослин. 4. Побутують перекази, що колись у степах українських вищими були трави, пишнішими квіти.

3. *Запишіть речення, утворивши (де це можливо) від якісних прикметників ступені порівняння.*

1. До ранніх гінців весни належить і сон-трава. 2. З давніх-давен з трояндою пов'язані високі й шляхетні людські почуття. 3. У середньовічні часи барвінок вважався загадковою рослиною. 4. До числа ніжних квітів відносять голубоку незабудку (з творів А.Кондратюка).

4. *Послухайте початок казки. Вам потрібно її продовжити, назвавши відомі вам квіти, і визначити особливу рису кожної з них. При цьому слід використати різні форми ступенів порівняння.*

Велике Сонце нічого так не любить, як квіти, нікого так не голубить і ні про кого так не турбується.

Крок до педагогічної майстерності

І тому всі рослини упродовж століть хоч про що-небудь та просили його. Одні хотіли бути більшими, інші — духмянішими, треті бажали мати найкращі барви...

VI. Підсумок уроку.

Отже, діти, на сьогоднішньому уроці ми навчилися правильно утворювати і вживати у мовленні ступені порівняння.

1. Від яких прикметників вони утворюються?
2. Які є види і форми ступенів порівняння?
3. Як утворюється вищий ступінь порівняння?
4. Утворіть найвищий ступінь від прикметника далекий.

VII. Домашнє завдання.

Записано на дошці

Вивчити §, ст.

Виконати письмово вправу..... що на ст...

Урок закінчено. До побачення!

Подорожуймо Україною

(урок перевірки набутих учнями знань з розділу “Лексикологія”,
5 клас)

ТЕМА: Перевірка набутих учнями знань з розділу
“Лексикологія”

МЕТА: перевірити рівень засвоєння учнями таких понять: лексикологія, лексичне значення слова, синоніми, антоніми, омоніми, пряме й переносне значення слова; виховувати любов до рідного краю, своєї Батьківщини; розвивати логічне й абстрактне мислення учнів.

ТИП УРОКУ: перевірки набутих знань, умінь та навичок

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ: слово вчителя, метод бесіди, аналіз мовних явищ, метод вправ; аналіз текстів, виконання тестових завдань, добір синонімів, антонімів та ін.

ОБЛАДНАННЯ: карта України, фотографії з зображенням міст України, тексти для аналізу, тестові завдання.

Література:

1.Горошкіна О.М., Сікорська З.С., Шевцова В.О. Словникові диктанти з української мови для 5-7 кл.– К.: Вежа, 1999.

2.Горошкіна О.М., Колесникова Є.І., Нікітіна А.В. Повторюймо українську. 5 клас: Навчальний посібник.– К.: Ленвіт, 2001.

Крок до педагогічної майстерності

3. Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т. Зошит для тематичного тестового оцінювання з української мови: для 5 класу.– К.: Форум, 2002.

Хід уроку:

1. Організаційний момент.

– Доброго дня, діти! Давайте перевіримо вашу підготовку до уроку: подивіться уважно на свої парти. Перевірте наявність на них зошитів, підручників, щоденників, ручок. Запишіть собі в зошити сьогоднішнє число й класна робота, тему уроку “Лексикологія”.

2. Повідомлення мети перевірки і способів її проведення.

Сьогодні у нас незвичайний урок – ми будемо не тільки перевіряти, як ви засвоїли розділ, що вивчали протягом останніх двох тижнів, а й подорожувати Україною.

(Учитель звертає увагу учнів на карту, що висить на дошці, і читає вірш П.Осадчука).

*Україна моя починається
Там, де туга моя кінчається,
Край дороги. Як пісня чайна,
Починається Україна.*

*Україна моя починається
Там, де палуба грізно хитається,
Там, де в клетках Чорного моря,
Наших легенів минає доля.*

*Україна моя починається
Там, де горе навіки кінчається,
Де смереки у вільних Карпатах,
Як ракети, стоять на чатах.*

*Україна моя починається
Там, де доля моя усміхається,
І, як небо, як даль солов'їна,
Не кінчається Україна.*

– Любі друзі! Запрошую вас до цікавої подорожі Україною. Ми почнемо її з нашого *Луганська*, відвідаємо з вами столицю нашої держави місто *Київ*, завітаємо на *Полтавщину*, піднінемося на *Чернечу гору* біля міста *Канева*, гостинцями помандруємо до *Львова* й нарешті повернемося додому.

3. Фронтальна перевірка знань учнів (виконання тестової роботи).

Крок до педагогічної майстерності

– Луганщина – світанок України. Саме тут починається день у нашій країні. Земля ця славна своєю минувшиною, сучасністю і, сподіваємося, майбутній. Луганськ буде нашим відправним пунктом. Але для того, щоб одержати квиток на екскурсію до Києва, ви повинні дати відповіді на запитання й виконати завдання.

(Учитель роздає на кожну парту дворівневе тестове завдання).

1 рівень

* Виберіть із запропонованих відповідей за запитання правильні, виділяючи відповідну цифру.

1. Розділ науки про мову, що вивчає лексику, тобто сукупність слів певної мови:

- 1) лексикологія;
- 2) фонетика;
- 3) орфографія.

2. Буквальне, непереносне значення слова:

- 1) пряме значення;
- 2) переносне значення;
- 3) значення.

3. Слово, яке має тільки одне значення:

- 1) однозначне;
- 2) багатозначне;
- 3) антонім.

4. Слово, яке має кілька або багато значень.

- 1) багатозначне;
- 2) однозначне;
- 3) синонім.

2 рівень

* Прочитайте текст. Виберіть із запропонованих відповідей за запитання правильні, виділяючи відповідну цифру.

*Луганщина – світанок України,
Земля життя мого й життя моїх батьків,
Державо юності, у світі ти єдина
У плахті із лісів, полів і нив (Г.Гайворонська).*

 Плахта – жіночий одяг типу спідниці, зроблений із двох, зшитих до половини полотниць переважно вовняної картатої тканини.

1. Лексичне значення слова **світанок**:

1) *пора доби перед сходом сонця, коли починає розвиднятися; початок ранку;*

Крок до педагогічної майстерності

2) опади, що випадають із хмар у вигляді краплин води.

2. Слово *земля*:

1) однозначне;

2) багатозначне;

3. Складіть речення зі словом *земля (Земля)*, ілюструючи всі його значення.

4. Синонім до слова *держав*:

1) *країна*;

2) *влада*.

ПРАВИЛА ВЗАЄМОПЕРЕВІРКИ

1. Обмінуйтеся виконаними завданнями.

2. За кожну правильну відповідь поставте 1 бал.

3. Підрахуйте кількість балів.

4. Оцініть роботу товариша:

– за 8 правильних відповідей поставте 8 балів;

– за 7 правильних відповідей поставте 7 балів;

– за 6 правильних відповідей поставте 6 балів;

– за 5 правильних відповідей поставте 5 балів;

– за 4 правильних відповідей поставте 4 бали;

– за 3 правильних відповідей поставте 3 бали;

– за 2 правильних відповідей поставте 2 бали.

(Учитель пропонує учням виконати взаємоперевірку, диктуючи правильні варіанти відповідей).

– Молодці! Я бачу ви добре впоралися із завданням, бо вдома добре попрацювали. А той, хто отримав малу кількість балів, знає, на що йому треба звернути увагу ще раз під час повторення. Отже, можемо вирушати до міста Києва.

5. Виконання учнями письмових і усних завдань учнями.

– Ось ми вже в Києві. Нас зустрічає екскурсовод, який підготував розповідь про старовинне й прекрасне місто.

(Учитель зачитує учням текст про Київ)

Київ ... Місто, оспіване багатьма поетами, композиторами, художниками. Київ – одне з найкрасивіших міст Європи. Ідемо на головну й найулюбленішу вулицю – Хрещатик.

Крок до педагогічної майстерності

Особлива, неповторна пора для Хрещатика – коли весна зустрічається з літом, коли каштанові свічки, що увійшли в життя міста над Дніпром, спалахнувши, передають естафету несамовитому буянню квітів на строкатих клумбах. А клумби схожі на величезні фантастичні квіткові килими. У цей час на деревах свіжа і соковита зелень, прокидаються численні водограї (З журналу).

– Ви прослухали текст, подивилися на фотокартки, на яких зображений Київ, Хрещатик, Дніпро, побачили красу нашої столиці. Проте не забувайте, що наше завдання сьогодні не тільки відвідати міста України, але й повторити розділ “Лексикологія”.

На дошці записані завдання, які вам необхідно виконати для того, щоб подорожувати далі.

Завдання 1.

Поясніть лексичне значення слова **водограй**. Доберіть до нього синоніми (фонтан, водобій, водоприск, джерело). Складіть з ними речення.

Завдання 2.

Доберіть синоніми до слова **строкатий** (різнокольниковий, різнобарвний, пістрявий).

Завдання 3.

Пригадайте пісні про Київ, Дніпро, запишіть три-чотири назви (“Од Києва до Лубен”, “Як тебе не любити, Києве мій!”, “Київський вальс”, „Кияни”).

– Я хочу звернути вашу увагу на те, що серед нас є учні, які були в Києві. Вони отримали домашнє завдання словесно намалювати той київський куточок, який їм більше запам’ятався. А зараз, поки ми виконуватимемо завдання, попросимо їх скласти коротенькі розповіді про ці куточки (**Завдання виконують 2-3 учні**).

(Після виконання завдань учнями учитель здійснює вибіркoву перевірку. Далі учні зачитують свої розповіді про Київ).

– Ви добре виконали завдання. Проте я думаю, що вам треба більше уваги приділяти роботі зі словниками. Подорожуймо далі!

– Зі столиці нашої держави їдемо на Полтавщину. Мальовнича Полтава стоїть на річці Ворсклі. Можливо, це одне з найдавніших поселень на Україні. Хто завітає на Полтавщину, той неодмінно намагається потрапити на Сорочинський ярмарок, здавна відомий на Україні. Чи знаєте ви, що таке ярмарок?

Крок до педагогічної майстерності

📖 Ярмарок – 1. Торг, який влаштовується регулярно, у певну пору року і в певному місці для продажу й купівлі товарів. 2. Місце купчення кого-, чого-небудь, де багато шуму, галасу, велике пожвавлення.

На ярмарок треба зарані вирушати, а приїхати туди треба так, щоб і місце вибрати, щоб і стати як слід і щоб не протавити жодної з того ярмарку хвилини. На ярмарку продається багато всього: від овочів і фруктів, птахів і тварин до одягу, взуття й прикрас.

– Уявіть собі, що ви на ярмарку. Хто більше за 3 хвилини запише собі в зошити: 1 варіант – назв птахів, 2 варіант – назв тварин, 3 варіант – назв овочів, 4 варіант – назв фруктів, 5 варіант – назв грибів, 6 варіант – назв риб. З двома-трьома слова складіть речення. Будьте готові до того, щоб пояснити лексичне значення одного із записаних вами слів.

(Учитель вибірково перевіряє виконання учнями завдання).

– Я бачу, що це завдання викликало у вас труднощі. На жаль, більшості з вас невідомі назви риб, птахів, тварин українською мовою. Проте – молодці!

– На ярмарку можна почути багато фразеологізмів. А які фразеологізми знаєте ви? Запишіть їх собі у зошити.

(Учитель вибірково перевіряє виконання учнями завдання).

– Якщо Київ називають серцем України, то Канів – її душею. Наша дорога – до Канева, на Черкашину.

(Учитель зачитує вірш “НА ГОРІ ТАРАСОВІЙ” Д.Білоуса).

На гілках зелені брости,

В небі хмари бязеві.

Біля пам’ятника гості

На горі Тарасовій.

Наче грім хмарину вразив

Зблисками грозовими –

“Заповіт” гримить Тарасів

всього світу мовами...

(Учитель пропонує учням відповісти на такі запитання).

1. Хто такий Тарас Шевченко?

2. Які твори Шевченка ви знаєте?

(Учитель зачитує текст уголос).

Канівські гори... Зачаровано вдивлявся в них Тарас Шевченко, пливучи влітку 1859 року вниз Дніпром... Кобзар зупинився якраз

Крок до педагогічної майстерності

проти Чернечої гори, не відаючи про те, що саме на ній він незабаром спочине на віки (За З.Тархан-Березою).

– Ви прослухали текст. А тепер виконайте такі завдання.

1. Поясніть лексичне значення слова **Кобзар** (український народний співець, який супроводить свій спів грою на кобзі).

2. Складіть речення зі словами **кобзар** і **Кобзар**.

3. Доберіть антоніми до виділених слів.

(Учитель вибірково перевіряє виконання завдань).

– Молодці! Ви добре попрацювали! Подорожуйте далі.

– Гостинець веде нас далі. Чому гостинець? Запишіть текст.

Чого ми все рідше називаємо шляхи гостинцями? Відколи нарядили їх у асфальт, ніби у фрак заморський, то одразу взяли до вжитку чуже слово “шосе”. А в слові “гостинець” вчувається гість. Ми не відкидаємо й слова “шосе”. Хай воно постояло б трохи в синонімічній черзі (За С.Пушиком).

– А тепер викличемо до дошки 3 учнів.

(Учитель викликає до дошки 3 учнів, які отримують такі завдання:

1) Які іншомовні слова автор використовує в тексті? Запишіть 5-6 іншомовних слів. (шосе, асфальт, фрак).

2) Уявіть собі, що ви – лексикограф, тобто укладач словників. Поясніть значення слова **гостинець**, написавши коротеньку словникову статтю. (**Гостинець** – слово, що означає дорогу, але, на жаль, не вживається зараз, тобто застаріле).

3) Доберіть синоніми до слова **гостинець**. Складіть з ними речення. (шлях, дорога, автомагістраль, шосе).

(У той час, коли учні працюють біля дошки, учитель пропонує класу дати відповіді на запитання).

1. У якому значенні в тексті вживається слово **гостинець**?

2. А чи вживає це слово автор у переносному значенні?

3. Слово **гостинець** можна віднести до іншомовного чи власне українського слова? Доведіть свою думку.

(Учитель перевіряє разом з учнями виконання завдань біля дошки).

– Ви добре виконали завдання й активно працювати. На жаль, наш час вийшов і ми мусимо повертатися додому.

6. Підведення підсумків уроку.

– Ми сьогодні подорожували Україною й водночас перевіряли, як ви засвоїли розділ “Лексикологія”. Давайте підсумуємо вивчене:

Крок до педагогічної майстерності

1. Який розділ науки про мову ми сьогодні повторювали?
2. А якими містами України подорожували?
3. Які нові слова для себе ви сьогодні запам'ятали?
4. Про яку нову для вас професію ви дізналися?
5. Чи сподобався вам сьогоднішній урок?

(Учитель виставляє оцінки).

7. Домашнє завдання.

Напишіть твір-мініатюру на тему “Моя Україна”.

– До побачення!

Твір-опис процесу виконання дій

КЛАС: 7 клас

ТЕМА: Написання твору-опису процесу виконання дій

МЕТА: удосконалити вміння учнів складати монологічні висловлювання відповідно до заданого стилю й типу мовлення, добирати відповідні мовні засоби з метою розкриття теми й основної думки твору; знаходити й виправляти недоліки в змісті власного висловлювання; розвивати вміння аналізувати й оцінювати текст з погляду його змісту, форми, задуму й мовного оформлення; переконати семикласників, що будь-яка діяльність вимагає копіткого й відповідального ставлення до неї, виховувати любов і повагу до рідного слова.

ТИП УРОКУ: розвитку зв'язного мовлення (заочна екскурсія в Музей вишивки)

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ: бесіда, слово вчителя, метод вправ, конструювання, аналіз прикладів, словникова робота, порівняльний аналіз текстів, складання плану, інтерактивний метод „Незакінчені речення”, гра „Гронування”.

ОБЛАДНАННЯ: тексти художньої літератури, рушники

ЛІТЕРАТУРА:

1. Довга О.М. Як писати твір: Методичний посібник для вчителя-словесника. – К., 1997.
2. Голуб Н.Б. та ін. Технологія сучасного уроку рідної мови. – Черкаси, 1999.
3. Глазова О. Рідне слово. Посібник з розвитку зв'язного мовлення. 9 клас. – К., 1999.
4. Збірники диктантів і переказів.

Хід уроку:

1. Оголошення теми і мети уроку.

Крок до педагогічної майстерності

– Доброго дня! Перевірте, будь ласка, чи у всіх на партах є зошити, ручки, підручники і щоденники. Молодці! Усі добре підготувалися до проведення уроку. Сьогодні у нас незвичайний урок – ми здійснимо екскурсію в Музей вишивки. Заплющити очі ...

(Звучить „Пісня про рушник”)

2. Вступна розповідь вчителя.

– Доброго дня, семикласники. Ви в Музеї вишивки. Як мені відомо, після нашої екскурсії ви повинні скласти твір-опис процесу праці. А що може бути красивішим, ніж вишита річ, до того власноруч. Але для того, щоб якнайкраще описати процес вишивання, слід прослухати наших екскурсоводів.

Зверніть увагу на цей стенд. Так, недарма тут написано слова з вірша Андрія Малишка: „І на тім рушничкові розцвіте все знайоме до болю: і дитинство, й розлука, і вірна любов...”. Дійсно, вишивка супроводжувала людину все життя: новонародженого клали у вишиту крижму, вишиту сорочку одягала дитина, коли йшла причащатися вперше, весільні рушники вишивала дівчина, починаючи з раннього дитинства... Але що таке вишивка? Як народжується це диво? Як правильно описати процес вишивання?

3. Виконання підготовчих вправ.

– Відповісти на ці запитання допоможуть наші екскурсоводи.

Завдання 1. *Прослухайте повідомлення, підготовлені екскурсоводами. Дайте відповіді на такі запитання:*

1. *Що таке вишивка? Яке її призначення?*

2. *Яких правил слід дотримуватися, аби домогтися краси вишитого узору?*

3. *Чи існують певні особливості вишивки у кожному регіоні?*

Учні-екскурсоводи зачитують повідомлення, звертають увагу на представлені рушники, тобто поводяться як екскурсоводи.

Повідомлення 1. Вишивка – один із видів народного декоративного мистецтва; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами; один із найпоширеніших видів ручної праці українських жінок і дівчат. Вишивку вживають в українському народному побуті передусім на предметах одягу, в основному на жіночих і чоловічих сорочках. Крім того, вишивки поширені на предметах домашнього вжитку, як наліжники, обруси, наволочки, рушники тощо. Ви бачите

Крок до педагогічної майстерності

тут представлені вишиті нашими бабусями рушники й серветки, які ми самостійно вишили на уроках майстерності.

Основне призначення вишивки – прикрашання одягу та інтер'єрно-обрядових тканин. Вишивали головні убори – очіпки, намітки, хустини, а також сорочки, кожухи, свитки, корсетки, киптарі, спідниці, рушники, скатертини тощо. Вишивальними матеріалами були тканини домашнього і фабричного виготовлення (вовняні, льняні, полотняні, перкаль, коленкор, батист, китайка, шовк, кумач тощо).

Повідомлення 2. Багатство і різноманітність геометричних елементів в українській вишивці (ромби, кола, хрести, хвилясті лінії води, горизонтальні знаки землі), зображенням тварин, птахів, рослин (дерево життя — верба, дуб, явір та ін.; листя, плоди, квіти; голуби, змії, коні, журавлі, качки тощо), людей із ромбоподібними тулубами, хрестоподібними головами. В Україні налічувалось близько 100 видів і технічних прийомів вишивання (гладь, хрестик, низь, мереження, бігунець, плетіння тощо). Композиційне вирішення української вишивки відзначається безмежною фантазією, колоритом. І все ж переважає стрічкова, букетна і вазонна композиції. Відповідно до етнографічних особливостей вишиванки виявляють чимало регіональних відмінностей. Строго геометрична низь поширена на Гуцульщині, Поділлі, Полтавщині. Сильно стилізовані рослинні мотиви властиві для Побужжя, Волині, Поділля, Буковини. Більше рослинного характеру, з натуралістичним і мальовничим трактуванням вишиванки Київщини і особливо Полтавщини. Мережка і загалом ажурні вишиванки відомі на Полтавщині, середньому Поділлі й Покутті. Кольори української вишиванки загалом відомі в обмеженій кількості й гармонійних сполуках. Найбільше уживані чорна і червона барва або чорна, червоногаряча і жовта.

Повідомлення 3.

Але якщо маєте бажання і хист, беріться до роботи і вишивайте рушника, а ми вам у цьому допоможемо.

Перш, ніж узятися за вишивання, треба помолитися й вимити руки, тобто повністю очистити себе від негативної енергії. Починати рукоділля найкраще зранку в четвер. Цей день є жіночим і вважається енергетичною вершиною тижня.

У жодному разі під час роботи не можна думати про погане, сваритися чи лаятися. Для вишивання краще брати лляну тканину. Можна використовувати і спеціальне домоткане полотно для

Крок до педагогічної майстерності

рушників, що є в продажу. Важливо те, що рушник треба вишивати на цільному полотні і в жодному разі його не можна робити з двох зшитих частин, оскільки сім'я має бути єдиним цілим, а життєва дорожка не повинна бути порізаною.

Для вишивання використовують одну голку і нею виконують весь рушник. Вважається поганою прикметою згубити чи зламати голку під час роботи.

Традиційно вишивають нитками червоного та чорного кольорів. Замість чорного можна використати синю барву. Якщо ви помічали, на бабусиних рушниках цей колір виглядає майже блакитним. Позитивним змістом наділені й монохромні червоні рушники.

Найкраще зберігають енергетику шовкові нитки та вовняні. Гірше, але теж підходить для вишивання, бавовняна заплоч (відома нині як муліне).

Зовсім не придатним для вишивки за енергетичним змістом виявилось синтетичне волокно, наприклад, акрил.

Вишивати потрібно охайно, не можна робити вузликів з виворітного боку, довгих протягувань нитки чи перехресних протягувань.

Вважається, що лицьова сторона для людей, а виворітна - для Бога. Перша відображає те, що ми робимо, а друга - те, що ми думаємо. Тож якщо виворіт неохайний, то й життя буде лише на показ.

Дрібні огріхи не випорюють, оскільки життя не можна прожити без помилок.

Рушник вишивають з двох сторін, залишаючи центр білим. Це, по-перше, символізує потік Божого благословення та чисте, світле життя, а по-друге, не можна ставати ногами на вишивку, особливо на райських птахів, якщо вони є на рушникові.

Завдання 2. *Перед вами три тексти. Кожен з них опис. Прочитайте їх виразно. Поясніть, чим опис процесу праці відрізняється від опису людини й опису приміщення. Під час відповідей скористайтеся поданими реченнями.*

1. Мета твору-опису людини – описати ..., а твору-опису процесу праці – ...

2. Якщо проаналізувати слова, які використано в творі-описі процесу праці, то це переважно ...

3. Опис процесу праці складається з таких структурно-композиційних компонентів...

Крок до педагогічної майстерності

4. Особливість розвитку дії у творах-описах процесу праці полягає в тому, що ...

Текст 1. *Перше, що вражало в цій кімнаті, була похмура п'ятьма. Але не треба було багато світла, щоб роздивитись внутрішність цієї чималої за розміром і досить охайної кімнати: у ній, власне, нічого не було. При одній стіні тулилася звичайна розкладачка, у кутку коло вікна вкляк кухонного типу стіл, застелений зеленим папером, на ньому лампа, олівці на мідній підставці, попільниця. Коло столу приліпився єдиний у хаті стілець. Коло другої стіни, уже зовсім несподівано, розкарячився старовинний, важко інструкований комод з опуклими шухлядами й круглим будильником зверху.*

Вас дивує спартанська простота мого житла, – сказав господар, присуваючи гостеві стільця і сам сідаючи на розкладачку. – Але кожне життя має свій стиль.

У повітрі кімнати чувся ледве помітний, чудний запах. У ньому було щось гіркувате й легке, як павутинка на тлі прозорого неба. Можливо, то був дух давно розлитих пахоців, дивно поєднаний із запахом житла, або повільні випари давніх тканин чи килимів, замкнених, може бути, в старовинному комоді (За В.Підмогильним).

Текст 2. *Це починається околиця того міста, де в одній із кімнат багатющого тутешнього музею перед нами постане Мадонна...*

Уявляється нам вона близькою до полотен відомих майстрів, мабуть, відчутна буде в ній школа ота або ота чи, може, постане якраз у свіжості новизни й неповторності: намальована соковитими, яскравими фарбами на небесно-блакитному тлі, під яблуневою гілкою, обтяженою плодами, хай би, однак, хоч віддалено нагадала собою ту нашу пречисту, що першою відкрилась нам у дитинстві і що й досі стоїть перед очима кожною своєю барвинкою, виразом, настроєм. Злилася з малям усім своїм еством, до чогось дослухається й дивиться просто на тебе, наче каже: “Я ж знаю про тебе все”. В її материнському погляді знаходили ласку, глибіню любові, стриману материнську гордість за своє дитя і ледь вловимий смуток якоїсь, тоді нам ще не зрозумілої тривоги. З виду смаглява, наче пригоріла десь від близького полум'я, а тло все таке ж чисте, небесне, як на тій порцеляновій, що ми колись бачили в художника і що була обкинута зверху ще й найвним віночком із синіх волошок, наче сплетеним котроюсь із наших тернівціанських дівчат...(О.Гончар).

Крок до педагогічної майстерності

Текст 3. Вишивана сорочка — улюблений одяг кожної українки. Прикрашали сорочку магічними знаками сонця, поля, води. Вважалося, що ці символи відводять від людини хвороби і нещастя. І сама тканина сорочки, і вишивка, і колір ниток мали чарівну силу.

Для вишивання потрібні нитки „муліне”. Їх слід спочатку проварити із сіллю, щоб вони не линяли. Потім нитки слід гарненько прополоскати й висушити.

Найлегше вишивати на канві, бо на цій цупкій тканині плетиво ниток утворює маленькі й великі дірочки. Потрібно порахувати, скільки клітинок займе орнамент у ширину і, накинувши з кожного краю по чотири клітинки, відрізати шматок канви.

Втягнувши нитку у голку, можна братися до вишивання. Вколювати нитку потрібно у велику дірочку канви і вколювати нижче у дірочку так, щоб зверху утворився косий стібок. Це буде півхрестик. Коли зробити такі самі стібки назад по тих же проколах, косі стібки ляжуть в іншому напрямку і утворять хрестики.

Я вдячна бабусі за її науку, за те, що відкрила мені таємниці вишивки.

Завдання 3. Для того, щоб описати приміщення, ми використовуємо слова, які допомагають послідовно ознайомитися з кімнатою. Які це слова? Правильно, це слова **спочатку, передусім, потім, зрештеш, після цього, тепер, нарешті**. Це прислівники й прийменники, я записала їх на дошці, оскільки з особливостями правопису цих слів ми познайомимося пізніше. Давайте складемо з цими словами речення. Але це буде робити незвичайно. Після складання наші речення нагадуватимуть вам грона винограду. Складіть самостійно речення за моїм зразком.

Спочатку беремо полотно, яке обов'язково повинно бути чистим

Спочатку беремо полотно

спочатку беремо

спочатку

5. Складання плану.

Ви знаєте, для того, щоб твір був логічним і послідовним, необхідно його писати за складеним планом. Але сьогодні ми складемо незвичайний план, а оригінальний – це буде план-пам'ятка.

Пам'ятка	План
1. У вступній частині твору вкажіть на особу, що виконує	1. Вишиванка – улюблена річ українців.

Крок до педагогічної майстерності

роботу, і зазначте назву трудової дії.	
2. В основній частині твору, описуючи безпосередньо процес праці, обов'язково дотримуйтесь чіткої послідовності виконання дій, використовуючи при цьому спеціальні слова (спочатку, потім, пізніше тощо).	2. Вишивання – відповідальна й творча праця.
3. Під час опису трудового процесу вживайте слова, які аналізують виконувані операції, наприклад: <i>працювати швидко, легко, серйозно, спокійно, творчо, цікаво, зосереджено, вправно; праця успішна, благородна, відповідальна, напружена, нелегка, плідна, радісна, сумлінна, творча.</i>	
4. З метою створення тексту-опису процесу праці використовуйте художні засоби.	
5. Пам'ятайте, що основною метою опису трудового процесу є характеристика людини під час роботи та її ставлення до праці.	
6. У висновку підсумуйте написане вами.	3. Яка це насолода – зробити вишиту річ власними руками!

6. Написання твору.

Пропоновані мною і нашими екскурсоводами завдання виконані, план складений, певні нотатки для майбутнього твору ви вже зробили. Отже, починайте працювати над вашими творами.

7. Редагування творчої роботи.

Я бачу, що більшість із вас уже закінчили працювати над змістом твору. Тому пропоную вам зачитати уривки своїх творів для того, щоб ми змогли їх проаналізувати і відредагувати.

(Учні зачитують уривки власних творів, аналізують їх щодо наявності стилістичних, мовленнєвих, орфографічних помилок)

Крок до педагогічної майстерності

8. Підсумок уроку.

Закінчуйте, будь ласка, свою роботу і здавайте зошити. Отже, тепер давайте з вами пригадаємо:

1. *Над написанням якого твору ми сьогодні працювали?*
2. *Назвіть особливості тексту-опису.*
3. *Які особливості тексту-опису процесу праці?*

Дієприслівник як особлива форма дієслова

КЛАС: 7 клас

ТЕМА: Закріплення знань, умінь і навичок з теми “Дієприслівник як особлива форма дієслова”

МЕТА: підготувати семикласників до контрольної роботи з теми „Дієприслівник”, закріпити знання з цієї теми; виховувати чесного, порядного, справедливого громадянина; розвивати логічне й абстрактне мислення учнів.

ТИП УРОКУ: урок закріплення знань і навичок учнів

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ: слово вчителя, метод бесіди, аналіз мовних явищ, метод вправ, робота в малих групах; аналіз текстів, робота в парах, індивідуальне виконання учнями завдань, самостійне складання учнями речень і словосполучень, складання лінгвістичної мініатюри.

ОБЛАДНАННЯ: тексти для аналізу.

Хід уроку:

1. Організаційний момент.

– Доброго дня, діти! Давайте перевіримо вашу підготовку до уроку: подивіться уважно на свої парти. Перевірте наявність на них зошитів, підручників, щоденників, ручок. Запишіть собі в зошити сьогоднішнє число й „Класна робота”.

2. Повідомлення теми майбутньої роботи, усвідомлення її учнями.

Учитель: Сьогодні у нас незвичайний урок – я не тільки перевірю, як ви засвоїли розділ, що вивчали протягом останніх кількох тижнів, а й попрацюємо з приказками і прислів’ями і цікавим текстом.

3. Відтворення теоретичних відомостей, застосування яких буде потрібним учням.

І варіант проведення цього структурного компонента.

Учитель: Перед тим, як перейти до виконання різноманітних вправ і завдань, повторимо теоретичні відомості про „Дієприслівник як особливу форму дієслова”. З цією метою проведемо експрес-

Крок до педагогічної майстерності

опитування: я швидко ставлю вам запитання, а ви відповідаєте. Якщо не знаєте правильної відповіді, запитання одразу переходить іншому учневі. Після правильної відповіді той учень, який не зміг правильно відповісти на запитання, повторює правильну відповідь. Не забувайте, що кожна відповідь правильна лише за умови вдало дібраного прикладу.

– Дієприслівник – це самостійна частина мови чи особлива форма дієслова?

– Ознаки яких частин мови поєднує в собі дієприслівник?

– Яку синтаксичну роль виконує дієприслівник?

– Дайте визначення поняття дієприслівниковий зворот.

– Чи завжди дієприслівниковий зворот і одиничний дієприслівник виділяються комами на письмі?

II варіант проведення цього структурного компонента.

Учитель: Є слова з примхливою вдачею. Їх зараховують то до однієї частини мови, то до іншої. Видається мені, що вони й самі іноді сумніваються: хто ж вони?! Якби їх запитали про це звечора, то була в одна відповідь. А вранці вони передумали б – і відповіли б інакше. Це ж дієприкметники й дієприслівники. Навіть у назвах просвічується їхня цікава природа.

Розкажіть про дієприслівник за поданим планом (План написано на дошці). Для цього розподіліться на групи по 5 учнів. Намагайтеся скласти розповідь таким чином, щоб вона була продовженням моєї й нагадувала лінгвістичну мініатюру.

План

1. Чи можна виходячи лише з назви пояснити особливість дієприслівника?
2. Ознаки яких частин мови поєднує дієприслівник?
3. Яку синтаксичну роль виконує дієприслівник у реченні?
4. Чи існують особливості виділення дієприслівника і дієприслівникового звороту на письмі.

Однією з вимог правильності виконання завдання буде не лише правильність розповіді й повна відповідь на всі запитання плану, а й дотримання норм правильної літературної мови.

Приклад: Так, так, саме назва вказує на їхнє походження. Наприклад, дієприслівник узяв найкраще від дієслова – це вид, а від прислівника його виняткову ознаку – незмінність і можливість у реченні виконувати роль обставини. Тому й не можна вважати його

Крок до педагогічної майстерності

окремою частиною мови – він особлива форма дієслова, як і дієприкметник, інфінітив і особливі форми на –но, -то.

А ось разом із залежними словами він може утворювати дієприслівниковий зворот, який завжди виділяється комами. Ну а якщо одиничний дієприслівник вжито зразу ж після дієсловомисудка (Журавлі летять курликаючи), то він тоді комами не виділяється.

III варіант проведення цього структурного компонента.

Зустрілися якось Дієприкметник і Дієприслівник. Зустрілися їм неважно – усе-таки родичі, одного дієслівного прізвища.

– Добре вам, Дієприкметникам, – почав скаржитися на долю Дієприслівник. Живете повнокровним життям: маєте числа, відмінки й рід. Пристойний гардероб дістався вам від Прикметника у спадок. І роботи вам вистачає: Означеннями працюєте, за бажанням можете до Іменників у гості сходити. А від них і до Підмета з Додатком – зовсім поруч. А моїй долі не позаздриш: за дієвідмінами, як Дієслово, за відмінками, як Прикметник, не навчився змінюватися. Живу, як Прислівник якийсь, тільки й того, що до Дієслова прилягаю через різні обставини.

– Так, життя наше різноманітніше, ніж твоє, – відгукнувся Дієприкметник. – Та тільки немає й у ньому ідеалу. Усе проблеми, проблеми... А найсумніше те, що немає в нас майбутнього часу й ніколи ми його не отримаємо (За Т.Жулій, О.Теплицькою).

1. *Розкажіть про дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова, використовуючи подану в тексті інформацію й визначаючи їх спільні й відмінні ознаки.*

2. *Наведіть 7-8 прикладів дієприслівників.*

Учитель: Отже, ми з'ясували, що означає дієприслівник, на які питання відповідає, які має граматичні ознаки.

4. Виконання учнями вправ.

Вправа 1. Запишіть речення, розкриваючи дужки. Поясніть особливості правопису частки не з дієприслівниками і розстановку розділових знаків.

1. (Не) давши слова кріпиться, – а давши – держись. 2. (Не) спитавши броду, (не) лізь у воду. 3. (Не) взявшись до сокири, не зробиш хати. 4. (Не) розбивши горщика, (не) з'їси кашки. 5. (Не) перескочивши річки, (не) кажи „Гоп”. 6. (Не) поговоривши з головою, (не) бери руками.

Крок до педагогічної майстерності

Учитель: Як бачимо, ця вправа дозволила нам не лише пригадати особливості правопису частки *не* з дієприслівниками, але й повторити правопис розділових знаків при дієприслівниковому звороті. До речі, цьому буде присвячена й наступна вправа.

Вправа 2. Попрацюйте в парах. Складіть речення з поданими словосполученнями, використовуючи їх як дієприслівниковий зворот. Усно поясніть правопис розділових знаків. Здійсніть взаємоперевірку.

Повертаючися додому, гортаючи сторінки підручника, прокинувшись вранці, готуючися до свята, не думаючи про результати, допомігши батькам, виконавши домашнє завдання.

Вправа 3. Від поданих дієслів утворіть дієприслівники. Визначте вид утворених дієприслівників. Усно складіть речення з будь-яким з утворених дієприслівників.

Спекти, розпочати, принести, зробити, покласти, співають, ідуть, підняти, зрозуміти, малювати.

Учитель: Виконання цієї вправи дозволило нам повторити особливості творення дієприслівників доконаного і недоконаного виду. Наступна вправа – це своєрідний підсумок нашої роботи.

Вправа 4. Прочитайте текст уголос. Визначте його стиль і тип мовлення.

Умій дякувати старшим за те, що вони *повчають* тебе. Почувши похвалу, дякуй і *обицяй* жити по-людському. Почувши докір, несхвалення твого вчинку, дякуй за те, що тебе вчать жити по-людському.

Умій дякувати вчителеві. Вислухавши слова похвали, дякуй за науку. Вислухавши гіркі, суворі слова, теж дякуй за науку. І ти будеш людиною! (В.Сухомлинський).

Виконайте завдання за текстом

1. Утворіть від виділених дієслів дієприслівники.

2. Випишіть із тексту дієприслівники. Позначте в них суфікси.

5. Перевірка якості самостійної роботи учнів.

Перебудуйте складні речення в прості, ускладнені дієприслівниковим зворотом. Запишіть речення, правильно оформляючи їх пунктуаційно. Виконайте розбір одного дібраного дієприслівника як особливої форми дієслова.

1. Якщо ти не знаєш значення слова, звернися до тлумачного словника. 2. Коли ти не знаєш, як пишеться слово, перевір його написання в орфографічному словнику. 3. Якщо сумніваєшся в доборі синонімів, відкрий словник синонімів.

Крок до педагогічної майстерності

Учитель: Часто учні припускаються помилок у вживанні дієприслівників. Тому виконання наступної вправи передбачатиме виправлення помилок у вживанні дієприслівників.

Знайдіть помилку в уживанні дієприслівників. Відредагуйте речення й запишіть їх.

1. Повертаючися додому, ішов сніг. 2 Повернувшись додому, у мене знову з'явився добрий настрій. 3. Сидівши біля столу, я читаю цікаву книжку. 4. Вишиваючи рушник, у мене зламалася голка. 5. Допомагаючи один одному, у нашому колективі живеться дружно. 6. Дивлячись на соняшник, він мені сподобався.

Учитель вибірково перевіряє правильність виконання учнями вправи.

6. Підведення підсумків уроку.

– Сьогодні на уроці ми закріпили знання з теми „Дієприслівник”, що допоможе нам якнайкраще підготуватися до контрольної роботи. Підсумуємо вивчене:

1. Який розділ ми сьогодні повторювали?
2. Як пишеться частка не з дієприслівниками?
3. Як виділяється дієприслівниковий зворот на письмі?
4. За допомогою яких суфіксів творяться прислівники доконаного і недоконаного виду?

(Учитель виставляє оцінки).

7. Домашнє завдання.

Повторити самостійно вдома параграфи і підготуватися до контрольної роботи. До побачення!

Слово – найтонше доторкання до серця

КЛАС: 8 клас

ТЕМА: Написання твору в публіцистичному стилі на морально-етичну тему

МЕТА: удосконалити вміння учнів складати монологічні висловлювання відповідно до заданого стилю й типу мовлення, добирати відповідні мовні засоби з метою розкриття теми й основної думки твору; знаходити й виправляти недоліки в змісті власного висловлювання; розвивати вміння аналізувати й оцінювати текст з погляду його змісту, форми, задуму й мовного оформлення; переконати восьмикласників, що творити добро словом і ділом – обов'язок кожної людини, виховувати любов і повагу до рідного слова.

Крок до педагогічної майстерності

ТИП УРОКУ: розвитку зв'язного мовлення

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ: бесіда, слово вчителя, метод вправ, конструювання, аналіз прикладів, словникова робота, аналіз тексту, робота з таблицею, складання плану

ОБЛАДНАННЯ: тексти з художньої літератури, приказки і прислів'я, схема, таблиця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Довга О.М. Як писати твір: Методичний посібник для вчителя-словесника.– К., 1997.

2. Голуб Н.Б. та ін. Технологія сучасного уроку рідної мови.– Черкаси., 1999.

3. Глазова О. Рідне слово. Посібник з розвитку зв'язного мовлення. 9 клас.– К., 1999.

4. Збірники диктантів і переказів.

Хід уроку:

1. Оголошення теми і мети уроку.

Доброго дня! Перевірте, будь ласка, чи у всіх на партах є зошити, ручки, підручники і щоденники. Молодці! Усі добре підготувалися до проведення уроку. Сьогодні на уроці ми працюватимемо над написанням твору в публіцистичному стилі на морально-етичну тему.

2. Вступна розповідь вчителя.

Сьогодні я стала свідком прикрого випадку: у шкільному коридорі спілкувалися кілька старшокласників. Вони ділилися враженнями від перегляду цікавого кінофільму і думали, що ніхто не чує їхньої розмови. Мене вразило те, що серед більшості слів, які вони використовували, приблизно 15% було нормативної лексики. А коли повз них пройшла прибиральниця і зробила їм зауваження, вони СЛОВОМ образили її так, як не можна образити вчинком. Мені стало боляче, бо зараз багато говориться про гуманність, доброту, любов і пошану до рідної мови.

3. Запитання для бесіди.

1. *Як ви розумієте поняття мораль і етика?*
2. *Які, на вашу думку, одвічні людські якості є ознаками моральної поведінки?*
3. *Чи спирається мораль на традиції і звичаї, які вироблялися народом протягом багатьох століть?*
4. *Як ви гадаєте, чи може високоморальна людина використовувати в мовленні лайливі слова, образити словом?*

Крок до педагогічної майстерності

Отже, ви правильно визначили (і це є підтвердженнями ваших ґрунтовних знань з історії), що мораль – це система поглядів, уявлень, норм і оцінок, які регулюють поведінку людей, а етика – наука, що вивчає мораль. Так, я погоджуюсь з вами в тому, що високоморальна людина, яка зважає на духовний досвід своїх пращурів, ніколи не використає у своєму мовленні ненормативних і лайливих слів, адже словом, як говорить народна мудрість, можна образити сильніше, ніж ділом.

Пригадайте з уроків української літератури, хто з українських письменників проповідував ідеї високої моральності? Давайте пригадаємо їх вислови.

Молодці! Але ви не згадали висловлювання Г.С.Сковороди “Добросердечне слово лиш може врятувати”. Саме воно і стане темою вашого твору в публіцистичному стилі.

4. Виконання підготовчих вправ.

Завдання 1. *У зв'язку з тим, що ми будемо писати твір публіцистичного стилю, давайте пригадаємо його основні ознаки.*

Отже, ми з'ясували особливості публіцистичного стилю. А тепер скажіть, чим тексти публіцистичного стилю відрізняються від текстів художнього стилю?

Завдання 2. *Твір публіцистичного стилю може бути написаний у формі розповіді або роздуму. Давайте пригадаємо особливості побудови твору-розповіді і твору-роздуму.*

Завдання 3. *Прослухайте приказки і прислів'я. Визначте, які з них відповідають темі твору й можуть бути використані як цитати.*

1. Не хочеш почути поганих слів, не кажи їх сам. 2. Краще недоговорити, ніж переговорити. 3. Умій сказати, умій і змовчати. 4. Шабля ранив голову, а слово – душу. 5. Рана загоїться, але слово – ніколи. 5. Слово не горобець: випустиш – не ввіймаєш. 6. Слово – не стріла, а глибше ранив. 7. Удар забувається, а слово пам'ятається. 8. Гостре словечко коле сердечко. 9. Від теплого слова і лід розмерзає. 11. Добре слово варто завдатку (Народна мудрість).

Завдання 4. *Прослухайте текст. Визначте в ньому головну думку. Запишіть слова і словосполучення, які б ви використали під час написання твору.*

Слово – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом. Мудре і добре слово

Крок до педагогічної майстерності

дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити і оживити, поранити і вилікувати, посіяти тривогу і безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльозу, породити віру в людину і заронити невіру, надихнути на працю і скувати сили душі... Зле, невдале, нетактовне, просто кажучи, нерозумне слово може образити, приголомшити людину (В.Сухомлинський).

1. Поясніть написання слів *нерозумний, необдуманий, нетактовний, невіра, приголомшити, безнадія.*

2. Наведіть кілька прикладів з власного життя, коли добре слово допомогло оживити, вилікувати або одухотворити людину.

Молодці! Ви добре попрацювали і тепер, я впевнена, можете почати складати власні твори. Але перед тим давайте запишемо орієнтовний план.

5. Складання плану.

Чому я кажу орієнтовний план? Адже скільки тут у класі працює учнів, стільки буде думок, стільки й буде різних творів. Тому я не буду наполягати на тому, щоб ви під час написання твору користувалися цим планом, можете скласти власний.

Орієнтовний план твору

1. “Ну що б, здавалося, слова... Слова та голос – більш нічого. А серце б’ється-ожива, Як їх почує!” (Т.Шевченко).

2. Доброзичливе слово – найкраща підтримка.

1. “Нема просто слова. Воно або привітання, або краса, або біль, або бруд, або світло, або темрява” (Р.Гамзатов).

2. Уміння відчутти чужий біль і допомогти словом.

3. Чи дійсно слово може врятувати?

3. Добре слово – один із шляхів врятування від хвороб суспільства.

Давайте охарактеризуємо пропонований план. Правильно, він цитатний і складний. Мені хотілося б, щоб і плани, які ви, можливо, складете самостійно були цитатними і складними, адже ви учні 8 класу, і це для вас нескладне завдання.

6. Написання твору в публіцистичному стилі на морально-етичну тему.

Завдання виконані, план складений, певні нотатки для майбутнього твору ви вже зробили. Отже, починайте працювати над вашими творами.

7. Редагування творчої роботи.

Крок до педагогічної майстерності

Я бачу, що більшість із вас уже закінчили працювати над орієнтовним змістом твору. Тому пропоную вам зачитати уривки своїх творів для того, щоб ми змогли їх проаналізувати і відредагувати.

(Учні зачитують уривки власних творів, аналізують їх щодо наявності стилістичних, мовленнєвих, орфографічних та інших помилок)

Звичайно, я теж, як і ви, працювала над написанням такого твору-роздуму. Ось тепер, коли ви прочитали свої уривки, я зачитаю уривок із власного твору, а саме із основної частини.

Я розкажу про випадок з власного життя, який переконав мене в тому, що добре слово, сказане людині у важку хвилину її життя, дійсно може підтримати й допомогти. Це сталося, коли я тільки-но розпочала працювати вчителем. У класі була дуже гарна, вихована й принципова дівчина. На жаль, її інтереси не збігалися з інтересами “лідерів” класу (звичайних двієчників і хуліганів). Вони постійно її ображали не лише вчинками, а найбільчішими і найгіршими словами. Я не втручалася, а тільки спостерігала. Але тоді, коли дівчину довели до нервового зриву і вона вирішила забирати документи зі школи й перейти до іншого навчального закладу, я почала діяти. Перше, що зробила, – це переговорила з дівчиною. Під час розмови підтримала її звичайними словами, сказала, що вона непохитна, принципова і впевнена в собі, і це не до вподоби, бо вона завжди має про все власну думку і, найголовніше, не соромиться її висловлювати. Я сказала їй: “Якщо ти підеш, то ці хулігани зрозуміють, що словом можна роздавити людину”. Це подіяло. “Лідери”, побачивши, що їхні образи не діють, почали прислухатися до думок цієї дівчини і з часом стали її поважати.

Цей випадок на все життя переконав мене в тому, що добре слово, сказане в потрібну хвилину, завжди допомагатиме людині.

Ви можете продовжувати роботу над написанням твору.

8. Підсумок уроку.

Закінчуйте, будь ласка, свою роботу і здавайте зошити. Отже, тепер пригадаємо:

- 1. Над написанням якого твору ми сьогодні працювали?*
- 2. Назвіть особливості тексту публіцистичного стилю.*
- 3. Які морально-етичні цінності ви можете назвати?*
- 4. Чи дійсно добре і мудре слово, сказане людині в складну хвилину її життя, може допомогти і врятувати?*

Крок до педагогічної майстерності

5. *Чи будете ви тепер думати над тим, що говорите своїм близьким людям або навіть і незнайомим?*

Урок аудіювання в 9 класі

ТЕМА: аудіювання тексту „Святогірський монастир” з книги „Таємниця духовного скарбу”.

МЕТА: удосконалювати вміння й навички учнів уважно слухати текст, активно його сприймати, розуміти й відтворювати, концентрувати увагу на ключових відрізках тестового матеріалу, складати план, ділити почутий текст на частини; розвивати психофізіологічні механізми оперативної й довготривалої пам'яті, осмислення сприйнятого на слух; виховувати любов і пошану до української культури, духовних традицій свого народу.

ТИП УРОКУ: урок розвитку зв'язного мовлення.

МЕТОДИ Й ПРИЙОМИ: слово вчителя (виразне читання тексту, пояснення), бесіда (підготовча, репродуктивно-відтворювальна, підсумкова), виконання тестових завдань.

ОБЛАДНАННЯ: малюнки із зображенням храмів України, книжки про Святогірський монастир, плакати з висловлюваннями митців про духовність, культуру України, аркуші з трирівневими тестами для кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горошкіна О., Попова Л. Збірник текстів для аудіювання на уроках української мови: 5-11 класи. - Луганськ: Шлях, 2001.

Хід уроку:

1. Вступне слово вчителя.

Мотивація навчальної діяльності, визначення завдань перед учнями: уважно прослухати текст, відповісти на запитання, виконати тестові завдання.

2. Підготовча бесіда.

1. Пригадайте подорож до Святогірського монастиря. Поділіться своїми враженнями.

2. Які архітектурні споруди знаходяться на території Святогірського монастиря?

3. Прослухайте пісню М.Петренка „Дивлюсь я на небо”. Зіставте зміст пісні й ваші особисті враження від красевидів Святогірська, ваші думки.

3. Прослуховування тексту „Святогірський монастир”

Крок до педагогічної майстерності

Протягом багатьох століть духовне життя нашого народу складалося під впливом церкви: її моралі, обрядів і церковної архітектури, яка стала невід'ємною частиною народної культури. Так було і є не лише в українців. Пам'ятки храмобудівництва видатний французький письменник Віктор Гюго відносив до осадового шару, який залишає після себе світовій культурі нація. А наш сучасник, відомий письменник Олесь Гончар, вважав, що в побудові старовинних українських храмів відбилися духовні надбання наших предків і майбутні покоління будуть „дошукуватись тайни пропорцій ідеального суголосся думки й матеріалу, шукатимуть ніким не розгадані формули вічної краси...”.

Нині практично немає жодного більш-менш великого населеного пункту в Донбасі, де б не відновлювалася або не будувалася нова церква, їх сьогодні можна нарахувати сотні... Та є серед них такі, що своїми архітектурними якостями зафіксували глибинний зміст своєї доби й несуть у віки історичну пам'ять. Зараз практично неможливо встановити імен архітекторів і будівничих, які створювали їх. Документи, що залишились, скупо розповідають про те, що люди хотіли бачити в цих храмах... І все ж ми, сьогоднішні, спробуємо прочитати ці кам'яні книги нашого краю, своєрідні привітання від попередніх поколінь. Це потрібно й для того, щоб у нових храмах жили наші споконвічні архітектурні традиції.

Тож давайте, друзі, оглянемо найвидатніші пам'ятки сакральної архітектури Донбасу, познайомимось з історією їхнього будівництва, спробуємо проникнути у зміст їхньої форми.

Над швидким Дінцем, на вершині крейдяної скелі, стрімко злітає у височінь визначна пам'ятка української сакральної архітектури кінця XVII століття - Святогірська Миколаївська церква. Її незвичайна краса й лісовий краєвид дали право називати цю землю донецькою Швейцарією. Саме тут, за народними переказами, відомий поет-романтик Михайло Петренко написав вірш, який став широковідомою народною піснею „Дивлюсь я на небо та й думку гадаю”. Під впливом дивовижної природи поетова уява рвалася до неба - уявного образу свободи:

Коли б мені крилля,
орлячі ті крилля,
Я б землю покинув
і на новосілля
Орлом бистрокрилим у небо польнув

І в хмари навіки од світа втонув.

Харківський та Охтирський архієпископ Філарет про цю красу над Дінцем висловлювався так: „Якщо тут не вміти, тоді ж де молитись? Тут так близько до неба, тут так далеко від землі”.

Зі Святогірським монастирем пов'язана історія захоплення його козаками під проводом славного сподвижника Б. Хмельницького в боротьбі з поляками Івана Богуна. За історичними джерелами, Іван Богун свої молоді роки провів на Сіверському Дінці, але, посварившись з російською владою, в 1641 році пішов звідти. Весною 1645 року, вже будучи „отаманом Івашком Богуном”, нападає на Святогірський монастир. Цар звелів „тих злодіїв... за злочинство вішати”. Можливо, саме про цей епізод згадувала через десять років французька газета, коли писала, що московити захочуть помститися за погану справу, яку він скоїв у їхній країні.

Старі географічні зображення території монастиря свідчать, що до 1679 року на вершині крейдяної гори над Дінцем не було церкви. Служба тоді відправлялася в невеликій дерев'яній церкві біля підніжжя скелі та в печерній церкві святих Антонія й Феодосія. Будівництво церкви на крейдяній горі пов'язане з архітектурними традиціями Слобожанщини кінця XVII ст., коли зміцнюється автономне самоврядування цих земель, розвивається оперта на державність самобутня народна культура. Дещо раніше, відповідно в 1684 та в 1689 роках, було збудовано два видатні шедеври українського церковного будівництва - п'ятиглавий Ізюмський Преображенський та Харківський триглавий Покровський собори, як відзначалося в одному з історичних джерел, „підкуванням ізюмського полковника Костянтина Григоровича Донця і Федора Володимировича Шидловського”. Хто були ініціатори побудови Миколаївської церкви, досі ще залишається невідомим.

Аналогічний ренесанс (відродження) переживала й Гетьманщина, коли головним завданням, особливо в XVII - початку XVIII ст., стає створення виразного, вражаючого твору, символу, пам'ятника, побудованого народом на честь національного визволення і ствердження національної культури. Для України це був єдиний процес, характерний, за визначенням спеціалістів церковбудівництва, для всієї території від Слобожанщини до Закарпаття.

Цьому періоду розвитку сакральної архітектури притаманні різноманітні стильові особливості. Так, найбільш розповсюдженим в Україні типом була тридільна церква (з трьома главами) з дещо

Крок до педагогічної майстерності

більшим центральним приміщенням. У своїй класичній формі така споруда має три бані на восьмигранних (з вікнами) барабанах. Більшість будов мали зовнішні зрізані кути, що надавало їм гранчастої (кристалічної) форми, яка посилювалась восьмигранними барабанами й характерною для української архітектури банею з м'яко зламаною лінією даху. Стіни в українських церквах, як правило, декорувалися мистецьким ліпленням з використанням місцевого орнаменту. Таке декорування має зв'язок з естетичними засадами і практикою європейського бароко, - яке характеризується примхливими мальовничими кривими лініями фасадів, витонченою орнаментикою. Саме ці риси, творчо інтерпретовані зодчими Слобожанщини, ми й спостерігаємо в зовнішньому оформленні вже названих храмів Слобідської України.

Хоча Святогірська наскельна церква виглядає менш грандіозно, ніж Харківський та Ізюмський собори, вона має одну суттєву перевагу, незважаючи на свій порівняно невеликий об'єм, вражаючим є її розташування на вершині крейдяної скелі над Дінцем. Скеля й церква мовби зливаються в стрімку єдину будівлю, що своєю вершиною сягає неба. Так постав над межею тодішніх російських і українських земель цей слобожанський храм, утілюючи в собі велич української народної культури. Разом із Савур-Могилою Миколаївська церква є символом незламності вільнолюбивого духу українського народу (3 книги „Тасмниця духовного скарбу”).

4. Виконання учнями тестових завдань до тексту.

І рівень (6 балів)

1. Хто з видатних письменників відносив пам'ятки храмовбудівництва до осадового шару, який залишає після себе світовій культурі нація?

- а) Віктор Гюго;
- б) Василь Шукшин;
- в) Олесь Гончар.

2. До якого виду архітектури належать храми та церкви?

- а) сакральної;
- б) монументальної.

3. Який з віршів, за народними переказами, написав Михайло Петренко у Святогірському монастирі?

- а) „Рай цілий радості і пекло муки”;
- б) „Гуде вітер вельми в полі”;
- в) „Дивлюсь я на небо...”.

Крок до педагогічної майстерності

4. З чим ім'ям пов'язана історія захоплення Святогірського монастиря?
- а) Івана Богуна;
 - б) Богдана Хмельницького;
 - в) Івана Мазепи.
5. У якому столітті почалося будівництво Святогірського монастиря?
- а) XVI;
 - б) XVII;
 - в) XVIII.
6. Що означає слово *ренесанс*?
- а) відродження;
 - б) будівництво;
 - в) культура.
7. Тридільна церква як тип сакральної архітектури була розповсюджена на:
- а) всій території України;
 - б) Центральній частині України;
 - в) Слобожанщині.
8. Стіни в українських церквах декорувалися:
- а) мистецьким ліпленням з використанням місцевого орнаменту;
 - б) зображенням апостолів;
 - в) декоративним орнаментом.
9. Святогірський монастир знаходиться:
- а) на вершині крейдяної скелі;
 - б) у долині;
 - в) серед лісу.
10. Визначте тип мовлення тексту:
- а) розповідь з елементами опису;
 - б) роздум;
 - в) опис.
11. Яке нині призначення споруди Святогірського монастиря?
- а) культове;
 - б) громадське;
 - в) оборонне.
12. Над якою річкою височить Святогірський монастир?
- а) Дінцем;
 - б) Айдаром;
 - в) Дніпром.

Крок до педагогічної майстерності

II рівень (3 бали)

1. Доберіть назву до тексту.
2. Назвіть архітектурні терміни. Які з них автор використовує в тексті? Укладіть словник архітектурних термінів.
3. Поділіть почутий текст на частини, складіть до нього план.

III рівень (3 бали)

Складіть опис церкви або храму, що знаходиться у вашому місті або селищі.

5. Словникова робота.

1. Які слова в тексті були вам незрозумілими?
2. Поясніть значення слів: *крейджана скеля, бароко, ренесанс, осадовий шар, сакральна архітектура, тридільна церква.*

6. Бесіда за змістом тексту.

1. Про що розповідається в прослуханому вами тексті?
 2. Яка інформація була для вас найбільш цікавою?
 3. Що нового ви почули під час слухання?
 4. Які географічні назви зустрічаються в тексті?
7. Підсумок уроку.

Оцінка роботи учнів на уроці, інструктаж щодо продовження роботи вдома (скласти кілька словникових статей)

Аналіз уроку української мови – порівняння конкретного уроку, проведеного вчителем, з теоретичною моделлю уроку, складеною за сучасними вимогами, що відповідають його технології. В аналізі уроку враховується: визначення типу уроку та його місця в системі уроків з певного розділу і виявлення й оцінка дидактичної, розвивальної та виховної мети; оцінка теми, використаного матеріалу й правильності його застосування; оцінка співвідношення теорії і практики на уроці; відповідність методів і прийомів, засобів навчання цілям уроку і змісту матеріалу; відповідність віковим особливостям учнів і дотримання належного наукового рівня; оцінка ефективності уроку – реалізації його основної ідеї, виконання плану уроку. Аналіз уроку передбачає оцінку роботи учнів, їхньої пізнавальної активності, набутих знань, умінь і навичок, що формують мовну і мовленнєву компетенції. Аналіз уроку включає і специфічні критерії: забезпечення мовленнєвого середовища, творчий підхід до уроку, елементи новизни тощо. Аналіз уроку здійснюється керівництвом школи, представниками органів освіти, викладачами педагогічних навчальних закладів під час практики студентів.

Крок до педагогічної майстерності

Схема самоаналізу уроку

1. Які головні завдання уроку, як вони враховувалися в ході реалізації його цілей?
2. Чи ефективно використовувався час уроку? Чи була раціональною його структура для розв'язання основних завдань, досягнення мети?
3. Який тип уроку застосовано, як він пов'язаний з попереднім, який матеріал цього заняття необхідно використати надалі (опорні поняття, базові знання, формовані уміння й навички)?
4. Яке поєднання методів навчання обрано для вивчення нового матеріалу? Чому?
5. Характеристика навчальних можливостей класного колективу за результатами педагогічного аналізу. Які особливості учнів бути враховані під час планування уроку?
6. Як організовано проблемні і проблемно-пошукові ситуації з метою поглибленого засвоєння матеріалу, створення відповідного настрою учнів?
7. Чи витримувалися правила педагогічного такту, етики?
8. Як здійснювалось диференційоване навчання на уроці?
9. Наскільки ефективно організовано самостійно роботу учнів?
10. Які елементи, етапи, форми і методи навчання були найбільш продуктивними? Що із прогнозованого і запланованого не вдалося? Чому?
11. Як працювати над усуненням зазначених недоліків? Яка допомога потрібна ?

Схема аналізу сучасного уроку української мови

Дата, школа, клас. Учитель (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема уроку.
2. Мета уроку: навчальна, розвивальна, виховна
3. Особистість учителя: ерудиція, пед. такт, етика, доброзичливість, культура мовлення, зовнішній вигляд; організаційні якості: контакт з класом, уміння організувати роботу класу, вимогливість і об'єктивність; виховання особистим прикладом.
4. Учні: особливості класу – сильний, середній, слабкий; рівень працездатності, активність, дисципліна учнів на уроці.
5. Обладнання уроку.
6. Тип уроку.
7. Аналіз структури уроку (відповідність меті й типу).

Крок до педагогічної майстерності

8. Час, витрачений на опитування, формування понять, умінь і навичок, закріплення, підведення підсумків, пояснення домашнього завдання.

9. Організація визначення рівня знань учнів: методи опитування (усні, письмові, комп'ютерні тощо), види опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване тощо), активність учнів під час опитування, залучення їх до роботи, підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу.

10. Вивчення нового матеріалу: відповідність матеріалу уроку вимогам програми, активізація мислительної діяльності учнів, проблемні питання; самостійна робота учнів, робота з підручником, словниками, довідниками тощо; використання практичного досвіду учнів, реалізація між предметних зв'язків тощо.

11. Закріплення: способи закріплення (усно, письмово та ін.), різноманітність форм самостійної роботи (з класом, групова, індивідуальна), характер роботи (репродуктивна, творча тощо), залучення учнів до практичної діяльності, результати самостійних і творчих робіт, самоконтроль, взаємоконтроль, самооцінка робіт учнями.

12. Підведення підсумків уроку: підводив учитель, підводили учні, не підведено, виділення головного, що вивчалось протягом уроку, демонстрація рівня володіння новим матеріалом, виявлення типових помилок, визначення шляхів їх подолання.

13. Характеристика домашнього завдання: ступінь складності (спрощене, складне, нормальне тощо), дозування (велике, замале, нормальне). За характером (репродуктивне, творче тощо), диференціація (загальне для всіх, для сильних, слабких), інструктаж учнів щодо виконання домашнього завдання.

14. Диференційований підхід до учнів протягом уроку: робота з сильними (слабкими) учнями.

15. Результативність уроку:

- *реалізація навчальної мети*: глибина знань, усвідомленість, дієвість знань, міцність знань, засвоєних на попередніх уроках, розвиток пізнавального інтересу учнів, аналіз оцінок, разом опитано ___ учнів, оцінок "12" ___, „11” ____, „10” ___ тощо, як коментувалися оцінки на уроці, результати творчих і самостійних робіт учнів;

- *реалізація розвивальної мети*: розвиток уяви – репродуктивної, творчої, розвиток критичності, глибини, гнучкості

Крок до педагогічної майстерності

мислення, формування вміння аналізувати, синтезувати, конкретизувати, узагальнювати тощо.

- *реалізація виховної мети*: формування національної свідомості, моральний вплив, правове, естетичне, екологічне виховання, профорієнтація тощо;

16. Загальні підсумки уроку: мотивація навчальної діяльності учнів на всіх етапах уроку, дотримання дидактичних і лінгводидактичних принципів, реалізація сучасних (комунікативно-діяльнісного, функціонально-стилістичного) підходів до навчання української мови, інтерес учнів до уроку, морально-психологічна атмосфера на уроці тощо.

17. Загальні висновки і пропозиції.

**Зразки оформлення документації
Індивідуальний план**

Педагогічна практика проводиться відповідно до *індивідуального плану*, складеного студентом-практикантом самостійно. Наводимо зразок індивідуального плану.

Затверджую:

Груповий керівник _____

Індивідуальний план

роботи студента-практиканта _____ курсу
факультету української філології

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

(прізвище, ім'я та по батькові)

на час педагогічної практики з _____ до _____ в _____ класі ЗОШ

№ п/п	Зміст і види роботи	Дата	Відмітка про виконання
I.	Підготовка до педагогічної практики		
1.	Участь у настановчій конференції	17.11.2015	виконано
2.	Познайомитися з адміністрацією школи.	18.11.2015	виконано
3.			
II.	Навчальна робота		
1.	Відвідування уроків з української мови	18.11.2015	виконано

Студент _____
(підпис)

Індивідуальний план містить такі розділи:

1. Підготовка до педагогічної практики:

- 1) участь у настановчій конференції з педагогічної практики;
- 2) узгодження з груповим керівником розкладу консультацій;

Крок до педагогічної майстерності

3) знайомство з адміністрацією, вчителями школи;
4) ознайомлення зі специфікою школи, складом класу, до якого прикріплений практика.

2. Навчальна робота:

1) складання календарного плану на час практики;
2) відвідування уроків учителів-словесників, практикантів та участь у їх обговоренні; спостереження, самоаналіз й аналіз уроків;
3) самостійне проведення уроків;
4) індивідуальна робота з учнями;
5) перевірка зошитів.

3. Виховна робота:

1) ознайомлення з планом проведення позакласних заходів з мови;
2) відвідування позакласних заходів у своєму та інших класах;
3) участь у підготовці батьківських зборів;
4) підготовка і проведення індивідуальної роботи з учнями.
5) підготовка, проведення й аналіз позакласних заходів.

4. Методична робота:

1) відвідування засідань педагогічної ради, методичних об'єднань;
2) вивчення досвіду роботи вчителів-словесників;
3) виготовлення дидактичного матеріалу;
4) опрацювання методичної літератури;
5) підготовка звіту та іншої документації.

5. Науково-дослідницька робота:

1) вивчення основної літератури з досліджуваної проблеми;
2) підготовка реферату з обраної проблеми.

Крок до педагогічної майстерності

Щоденник педагогічної практики

У щоденнику педагогічної практики кожен студент розкриває всі види роботи, передбачені індивідуальним планом: запис календарного планування з української мови і літератури, плану виховної роботи, аналіз і самоаналіз уроків, конспекти уроків, спостереження за учнями тощо.

Титульна сторінка:

Щоденник
психолого-педагогічних спостережень
студент(ки) IV курсу факультету української філології
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
практику проходив (ла) в _____ класі
ЗОШ _____

Перша сторінка:

Факультетський керівник _____
Груповий методист _____
Методист з української мови _____
Методист з української літератури _____
Методист з педагогіки _____
Методист з психології _____
Методист з англійської мови _____

Директор школи _____
Заступник директора з навчальної роботи _____
Заступник директора з виховної роботи _____
Учитель української мови і літератури _____
Класний керівник _____
Учитель з англійської мови _____

Друга сторінка – розклад уроків

Третя сторінка – розклад дзвінків

Четверта сторінка – список учнів

П’ята-шоста сторінка – календарний план з української мови

Сьома-восьма сторінка – календарний план з української літератури

Дев’ята-десята сторінка – план виховної роботи

На наступних сторінках студент повинен записати аналіз уроків української мови і літератури, конспекти уроків української мови і літератури, їх самоаналіз.

Перелік тем рефератів

1. Пізнавальне навантаження уроку мови.
2. Збагачення словникового запасу учнів етикетними формулами.
3. Збагачення словникового запасу учнів власне українською лексикою.
4. Збагачення словникового запасу учнів термінологічною лексикою (у класах із профільною спеціалізацією).
5. Регіональний компонент на уроках української мови.
6. Формування у школярів інтересу до вивчення української мови.
7. Формування у школярів уміння будувати різні типи висловлювань на лінгвістичну тему.
8. Формування в учнів поняття про властивості гарного мовлення.
9. Засвоєння учнями лінгвістичних засобів, що сприяють точності мовлення.
10. Оволодіння школярами основними мовними засобами виразного мовлення.
11. Формування в учнів поняття про багатство мовлення.
12. Опрацювання газетних жанрів на уроках української мови.
13. Значення практичної риторики у формуванні мовленнєвих умінь і навичок учнів.
14. Формування комунікативних умінь учнів у процесі роботи над творами.
15. Аналіз тексту на уроках зв'язного мовлення та вивчення лінгвістичних тем.
16. Методи проблемного навчання на уроках української мови.
17. Використання міжпредметних зв'язків на уроках української мови.
18. Розвивальне навчання на уроках української мови.
19. Використання алгоритмів на уроках української мови в ____ класі.
20. Використання таблиць на уроках української мови .
21. Види опитування на уроках української мови.
22. Урок-гра як форма навчання української мови.
23. Урок-подорож як форма навчання української мови.
24. Основні етапи сучасного уроку української мови.
25. Інтерактивні технології навчання української мови.

Список рекомендованої літератури

1. Беляев О. Интегрированные уроки родной речи / О. Беляев // Дивослово.– 2003.–№5.– С.36-40.
2. Беляев О.М. Современный урок украинского языка : методический материал / О. М. Беляев. - К. : Радянська школа, 1981. - 176 с.
3. Беляев О. Доказовая речь та евристична бесіда у навчанні мови / О. Беляев // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2003. - №8. - С. 2-5
4. Беляев О. Робота з підручником / О. Беляев // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2004. - №4. - С. 2-4.
5. Беляев О. Спостереження над мовою як метод навчання / О. Беляев // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2004. - №3. - С. 2-5.
6. Беляев О.М. Концепція інтенсивного навчання мови / О. Беляев // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. – 1995.– №6.– С.26-30.
7. Беляев О.М. Урок українського мови у школі з російською мовою навчання / О. Беляев // Дивослово.– 1990.–№9.
8. Беляев О.М. Концепція мовної освіти в Україні / О.М.Беляев, М.С.Вашуленко, В.М.Плахотник // Рідна шк.– 1994.–№9.–С.71-73.
9. Беляев О.М. Концепція навчання державної мови в школах України / О. М. Беляев, Л.М. Симоненкова, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова // Дивослово.– 1996. –№1.–С.16-22.
10. Бондаренко Н. Концепція підручника українського мови для шкіл з російською мовою навчання / Н. Бондаренко, А. Ярмолюк // Дивослово.–2002.–№4.– С.66-71.
11. Босак С. Методи особистісно орієнтованого навчання / С. Босак // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал.– 2003.– №8.– С.37-41.
12. Букатов В.М. Педагогические тайны дидактических игр / В. М. Букатов. – М.: Флинта, 2003. – 152 с.
13. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька, Л. Кратасюк // Дивослово. – 2005. – №2. – С. 5-6.
14. Вашуленко М.С. Перспективність і наступність у навчанні українського мови в початковій і середній школі / М.С. Вашуленко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. – 1991.–№8.–С.15-20.

Крок до педагогічної майстерності

15. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Григорій Ващенко ; Всеукраїнське Педагогічне Товариство ім. Г.Ващенка. - К. : [s. n.], 1997. - 410с.
16. Голуб Н.Б. Дивосвіт : дидактичний матеріал з розвитку зв'язного мовлення для учнів 5 класу / Н. Б. Голуб, Н. М. Остапенко. - Черкаси : БРАМА-ІСУЕП, 1999. - 152с.
17. Горошкіна О.М. Інтерактивні методи навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю / О.М.Горошкіна // Освіта Донбасу. – 2002. – №2. – С. 29-35.
18. Горошкіна О.М. Сучасний урок української мови : від планування до проведення / О. М. Горошкіна, Л. О. Попова. — Х. : Вид. група «Основа», 2010. — 111 [1] с. (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу» ; Вип. 5 (78)).
19. Грипас Н.Я. Робота над текстом на уроках мови в 4-6 класах: Посібник для вчителів / Н.Я. Грипас.– К.: Рад. школа, 1988.– 111с.
20. Державний стандарт базової і повної середньої освіти// Дивослово.– 2004.– №3.– С.76.
21. Донченко Т. До проблеми методів навчання української мови. / Т. Донченко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2005. - №7. - С. 2-5.
22. Донченко Т. Про концепцію вивчення рідної мови в школі). / Т. Донченко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. – 1993. - №1. – С.3.
23. Структура уроку української мови : (Проблема структури уроку вимагає переосмислення). / Т. Донченко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2004. - №3. - С. 6-11.
24. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови : посіб. для вчителів і студ. / Тамара Кузьмівна Донченко. - К. : Фондація ім. О.Ольжича, 1995. - 264с.
25. Духовна М.М. Кабінет української мови у середньому і вищому навчальному закладі : навч. посібник для загальноосвіт. і вищих навч. закладів / М. М. Духовна ; ІСДО. - К. : [б. и.], 1995. - 76с.
26. Завгородня Г. Узагальнювальні таблиці, опорні схеми, тренажери як засоби інтенсифікації навчання рідної мови / Г. Завгородня // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал.– №6.– 2001.– С.33-34.

Крок до педагогічної майстерності

27. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. / Станіслав Олександрович Караман. - К. : Ленвіт, 2000. - 272с.
28. Концепція мовної освіти 12-річної школи: Українська мова як рідна // Дивослово.-2002.-№8.-С.59-65.
29. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения / И.Я. Лернер. - М. : Педагогика, 1981. - 186 с.
30. Лернер И.Я. Методы обучения / И. Я. Лернер // Дидактика средней школы: некоторые проблемы современной дидактики.– М.: Просвещение, 1982.– С.172-194, с.187.
31. Методика вивчення української мови в школі : посібник для вчителів / Уклад. О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко. - К. : Радянська школа, 1987. - 246 с.
32. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах : підруч. для студ. вищ. закл. освіти / Марія Іванівна Пентилюк, Алла Гаврилівна Галетова [и др.]. - К. : Ленвіт, 2000. - 264с.
33. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник / За ред. проф. М.І. Пентилюк. - К. : Ленвіт, 2005. – 400 с.
34. Паламарчук В.Ф. У пошуках нестандартного уроку / В.Ф.Паламарчук, Д.І.Рум'янцева, О.Й.Антипова // Рідна шк. – 1993. – № 2. – С. 76-79.
35. Пентилюк М. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М. Пентилюк, О. Горошкіна, А. Нікітіна. // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2006. - №1. - С. 15-20..
36. Пентилюк М. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентилюк, А. Нікітіна, О. Горошкіна. // Дивослово : Українська мова й література в навчальних закладах. - 2004. - №8. - С. 5-9.
37. Пентилюк М.І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання: Методичний посібник для вчителя.– К., 2000. – 129 с.
38. Пентилюк М.І. Особливості технології уроку / М.І. Пентилюк // Дивослово.–1998.– №4.– С.16-18.
39. Пентилюк М.І. Сучасний урок української мови / М.І. Пентилюк, Т.Г. Окуневич.- Х.: Вид. група «Основа», 2007.-176с. – (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу»; Вип. 7 (44)).

Крок до педагогічної майстерності

40. Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) : навчальний посібник для студ. філол. фак-тів вузів / К.М. Плиско; Мін. освіти України; Ред. А.Х. Балабуха. - Харків : Основа, 1995. - 240с.
41. Плиско К.М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі/ К.М.Плиско; Мін. освіти України; Ред. А.Х. Балабуха. - Харків : Основа, 2001.
42. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / Олена Іванівна Пометун, Лідія Володимирівна Пироженко ; . - К. : А.С.К., 2006. - 192с.
43. Симоненко Т. Нові форми проведення уроків з мови / Т. Симоненко // Дивослово.– 1998.–№5.– С.23-28.
44. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання : збірник / Г.О. Сиротенко. - Х. : Основа, 2003. - 80 с.
45. Словник-довідник з української лінгводидактики / О. Горошкіна, Н. Єсаулова [и др.] ; . - К. : Ленвіт, 2003. - 150с.
46. Текучев А.В. Методика русского языка в средней школе : учебник для студ. пед. ин-тов / А.В. Текучев. - 3-е изд., перераб. - М. : Просвещение, 1980. - 414 с.
47. Технологія сучасного уроку рідної мови / Н.Б.Голуб, Л.М.Дяченко, Н.М.Остапенко, В.В.Шляхова / За ред. Н.М.Остапенко.– Черкаси: Відлуння, 1999. – 128 с.
48. Успенский М.Б. Типология уроков русского языка / М.Б. Успенський // Рус. яз. в нац. шк. – 1982. – № 4. – С. 28-29.
49. Форми навчання в школі : книга для вчителя / Ю.І. Мальований, В.Є. Римаренко, Л.П. Вороніна, Л.Л. Момот, В.Ф. Паламарчук, І.П. Підласий, В.Г. Семенов; За ред. Ю.І. Мальованого. - Київ : Освіта, 1992. - 160с.
50. Чинні програми і підручники з української мови.
51. Шелехова Г.Т. Сучасні підходи до навчання рідної мови в загальноосвітній середній школі / Г.Т. Шелехова // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. – 1998. – №1.– С.12-16.
52. Якименко Н. Урок мови з використанням комп'ютерних програм/ Н. Якименко, П.Рибалко // Дивослово.– 2001.– №11.– С.49-51.
53. Ярмолюк А. Текст як засіб розвитку комунікативних умінь учнів 5 класів / А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал.– 2005.– №4.– С.35-40.

Крок до педагогічної майстерності

Навчальне видання

Нікітіна Алла Василівна

Крок до педагогічної майстерності

**Методичні рекомендації з педагогічної практики студентів
факультету української філології**

За редакцією автора
Комп'ютерний макет – Попова Л. О.
Коректор – Починкова М.М.

Здано до склад. 02.03..2014 р. Підп. до друку 02.04.2014 р.
Формат 60x84/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 3,7
Наклад 100 прим. Зам. №37

